

V ý r o č n í z p r á v a

Dětský domov se školou,
základní škola a školní jídelna
Hamr na Jezeře

za školní rok

1.9.2016 - 31.8. 2017

zpracoval : Mgr.Václav Konopiský, ředitel

Obsah:

I. Výroční zpráva DDŠ Hamr na Jezeře

1. Charakteristika zařízení

základní charakteristika DDŠ
adresář, kontakty
kapacita
personální a ekonomické zajištění provozu

2. Zprávy jednotlivých úseků činnosti

- zpráva sociálního úseku
- zpráva zdravotnice
- stravovací provoz

3. Základní škola

organizace školy
hodnocení školního roku
kvalifikace učitelů, vzdělávání

4. Výchovná činnost DDŠ

personální zajištění
rozdělení rodinných skupin, ubytování dětí
výchovná činnost, přehled akcí

5. Zpráva etopeda

6. Kontroly a inspekce

kontrolní činnost DDŠ
kontroly a inspekce ve školním roce 2016/17

7. Závěrečné hodnocení

1. Charakteristika zařízení

Dětský domov se školou v Hamru na Jezeře je státní školské zařízení pro realizaci ústavní výchovy. Jeho zřizovatelem je MŠMT ČR. Zařízení vzniklo dne 1.9.1967, je příspěvkovou organizací s právní subjektivitou s maximální koedukovanou kapacitou 48 dětí. V letošním roce oslavíme padesáté výročí založení původně Dětského výchovného ústavu.

Součástí DDŠ je Základní škola, kam dochází většina z umístěných dětí. Ve výjimečných případech dojíždí děti do jiné školy či učiliště v nejbližším okolí.

DDŠ spravuje majetek skládající se ze tří internátů, školy s venkovním hřištěm s UMT povrchem a jedné správní budovy, kde se nachází i kuchyň s jídelnou. DDŠ má v bezplatném nájmu hřiště obce.

adresář, kontakty :

Dětský domov se školou, 471 28 Hamr na Jezeře, Školní 89

Tel.: 487 851 808, 487 829 670 ředitel, 487 829 676 sociální úsek

dvu_hamr@volny.cz, www.volny.cz/dvu_hamr

kapacita :

Dětský domov se školou	48 lůžek
Základní škola	48 žáků
Školní jídelna	130 jídel
Výchova	6 rodinných skupin

personální a ekonomické zajištění provozu k 31.8.2017 :

<i>zaměstnanci :</i>	ředitel, zást.ředitele, ved.školy	:	3
	učitelé	:	7
	ved.vychovatel, vychovatelé	:	14
	asistent pedagoga	:	10

.....
celkem pedagog. zaměstnanců : 34

provozní zaměstnanci : 7
stravovací provoz : 3

.....
celkem nepedagog. zaměstnanců : 10

Nově přijato : 2 zaměstnanci
z toho pedagogických : 1

Odešlo : 1 zaměstnanci
Z toho pedagogických : 1

Od 1.10.2017 je do DDŠ přijat jeden pedagogický pracovník.

Přepočtený počet zaměstnanců k 31.8.2017 : 43,8

Vedlejší hospodářská činnost je vyhodnocována podle účetních období, tj. za kalendářní rok. Podrobnější rozpracování je ve Výroční zprávě o hospodaření. DDŠ má i vedlejší hospodářskou činnost, která spočívá v ubytování a stravování v letních měsících. **Výroční zpráva o hospodaření DDŠ Hamr na Jezeře za kalendářní rok 2016 byla odeslána na MŠMT.**

Majetek, který zařízení využívá ke své činnosti:

- budovy : Rachmanka (č.p.89), Zuzana (č.p.79), Berta (č.p.77), Šárka (č.p.76), Škola (č.p.49)
- hřiště v majetku obce : v bezplatném nájmu
- vozidla : Škoda Octavia (12), Š.Rapid (16), VW minibus (04), Ford minibus (10).

2. Zprávy jednotlivých úseků činnosti

Podrobné zprávy za období od 1.9.2016 do 31.8.2017 jsou uloženy u ředitele a vedoucích zaměstnanců.

➤ zpráva sociálního úseku (Pražáková Hana)

Do DDŠ bylo přijato za školní rok **2016/2017 17 dětí**, od počátku vzniku DDŠ do 31.8.2017 **prošlo evidencí celkem 1253 dětí.**

Za uplynulé období bylo vyřazeno z evidence DDŠ 19 dětí, z toho:

Do VÚ	7
Zrušení ÚV	7
Nenařizení ÚV	1
Zletilostí	0
Do DD	4
Úmrtí	0
DDŠ	0
Integrované centr.	0

Od 1.9.2016 - 31.8.2017 jsme přijali dle soudního rozhodnutí děti s:

předběžným opatřením	8
ústavní výchovou	9
ochrannou výchovou	0

Děti umístěné dle délky pobytu:

Do 6 měsíců:	9
Do 12 měsíců:	11
Do 2 let:	11
Do 4 let:	9
Do 6 let:	5

Útěky ze zařízení za sledované období:

Počet úteků : 19 z toho 11 chlapců, 8 dívek

Počet útekářů : 14 z toho 7 chlapců, 7 dívek

Frekvence úteků :

Dlouhodobé útěky (více jak 3 měsíce) : 1

Příspěvek dle zákona č. 109/2002 Sb. a soc. dávka přídavek na dítě (PnD)

Období	Předpis	Platby	Vratky	Dlužná částka
1.9. - 31.12.2016	122.884,50	129.521,50	53.148,--	
1.1. - 31.8. 2017	283.696,50	309.181,--	24.872,--	168.713,--
Celkem	406.581,--	438.702,50	78.020,--	168.713,--

Dluhy na příspěvku za úhradu péče poskytované dítěti

Ke dni 31.8.2017 byl dluh na příspěvku ve výši 168.713,- Kč. Při příjmu nového dítěte žádáme příslušné úřady práce o výplatu PnD (umožňuje zákon). Během měsíce října proběhne vyúčtování přeplatků PnD u dětí, které trávily prázdniny ve svých rodinách.

Jednou ročně je rodičům zaslán formulář na potvrzení příjmů. S příchodem každého nového dítěte je s rodiči nebo zákonnými zástupci zahájeno správní řízení ve věci stanovení příspěvku na úhradu nákladů na péči poskytovanou dítěti v DDS Hamr na Jezeře. Ne všichni rodiče plní svou povinnost oznamovat veškeré změny, které by mohly vést ke změnám v rozhodnutích. Proto spolupracujeme s kurátory, kteří nám pomáhají s aktualizací příjmů rodin. Vstříc nám vycházejí i některé Úřady práce.

Sociální úsek se také zabývá řízením o vydání prvního občanského průkazu pro děti, které dovršily 15 let. Od ledna 2012 došlo k některým změnám ve vydávání OP. Občanské průkazy jezdíme s dětmi vyřizovat do České Lípy. Pokud je dobrá spolupráce s rodinou, některé děti si vyřídí občanský průkaz při pobytu doma. Vždy čekáme, až dítě dovrší věku 15-ti let, protože pak není nutný souhlas zákonného zástupce. Celkem bylo za uplynulé období vyřízeno 9 občanských průkazů.

V uplynulém školním roce jsme zaznamenali nižší počet úteků než v roce předešlém. Jedná se o krátkodobé útěky, jeden dlouhodobý. Spolupráce se soudy zůstává i nadále na dobré úrovni, co se týče prodlužování předběžných opatření a následném nařízení ústavní výchovy.

Ke dni 31.8.2017 bylo v evidenčním stavu celkem 45 dětí, z toho 7 dětí má povolený pobyt mimo zařízení u rodičů.

➤ **zpráva sociální pracovnice - zdravotnice** (Horáčková Nad'a)

Naše zařízení má uzavřenou smlouvu o léčebné a preventivní péči s dětským lékařem MUDr.Pavlem Gotvaldem, Stráž pod Ralskem a s dětským stomatologem MUDr.Ilonou Tulisovou, Stráž pod Ralskem. Závodním lékařem je MUDr.Klimša - Mediclinic a.s. ordinující ve Stráži p/R.

U nově přichozích dětí provede dětský lékař vstupní prohlídku a dále naordinuje případnou léčbu nebo vyšetření. Toto zajišťuje a sjednává zdravotní sestra DDS, která také vede a doplňuje zdravotní dokumentaci.

2x ročně je prováděna preventivní stomatologická prohlídka a následné ošetření chrupu. Preventivní prohlídka dětským lékařem je prováděna 1x za 2 roky. Je zajištěno povinné očkování dětí a vakcína Cervarix, která je aplikována se souhlasem rodičů.

V tomto školním roce byl zrak korigován brýlemi u 13 dětí. V dětské psychiatrické ambulanci bylo evidováno a medikováno 20 dětí, což je o 1 dítě více než v minulém roce. Děti přicházejí již se zavedenou psychiatrickou medikací. Naším zařízením nebylo žádné dítě, psychiatricky nemedikované, doporučeno na vyšetření k dětskému psychiatrovi. Třem dětem byla během roku medikace zrušena a pěti snížena.

Hospitalizováno bylo 5 dětí s bolestmi břicha, s respiračními obtížemi, a s kolapsy na psychickém podkladě. U jednoho dítěte byla prováděna ortodontická léčba, 1dítě bylo vyšetřováno a evidováno pro nesestouplé varle, 5 dětí docházelo pravidelně na kardiologická vyšetření, tři z nich se srdeční vadou. Tři děti pravidelně navštěvovaly ortopeda a s tímto spojenou rehabilitaci. Tři děti byly evidovány a léčeny pro astma na alergologii. 2 chlapci byli vedeni v urologické poradně pro nález krve v moči a dva opakovaně léčeni na ORL pro záněty středouší. 2 děti byly léčeny pro akné u kožního lékaře.

Dále byly děti vyšetřovány u odborných lékařů v endokrinologické, traumatologické, nefrologické, kardiologické, alergologické, gastroenterologické ambulanci, na gynekologii, očním, chirurgii, kožním, ORL oddělení a u klinického psychologa.

Problémy máme jako každý rok s dodržováním hygieny, obzvláště péčí o chrup, který je dle lékařky u většiny nových dětí ve velmi špatném stavu. Rodiče často zanedbávají preventivní prohlídky a některé děti si nepamatují, že někdy byly u zubního lékaře. Důslednou kontrolou a nácvikem řádné zubní hygieny se péčí o chrup během roku daří zlepšovat. Děti často odmítají ošetření zubním lékařem, letos se nepodařilo přesvědčit k ošetření 2 děti. Některým musel být strach tlumen pomocí sedativ.

Pedikulózu zvládáme častými kontrolami a mechanickým odstraňováním. 100% stále nefungují ani drahé přípravky určené k její likvidaci. S tímto problémem se potýkáme celý rok, protože většina dětí navštěvuje rodiny téměř každý víkend.

Minimální program prevence zneužívání návykových látek se prolíná do všech složek výchovy, školy, sociálního i zdravotního úseku. V tomto školním roce se častěji prováděly po návratu z dovolenek namátkově testy na marihuanu s pozitivním výsledkem u 6 dětí, 1x byl test pozitivní na Pervitin. Zneužití jiných návykových látek

nebylo řešeno. V letošním roce nebylo nutné žádat o pomoc K-centrum ani jinou příslušnou instituci.

V lednu 2017 proběhlo školení první pomoci se všemi zaměstnanci. V dubnu proběhlo školení dětí s tematikou - úrazy páteře, za přítomnosti člověka na vozíku, který úraz utrpěl.

Školních úrazů bylo v roce 20116-20117 evidováno **5 z toho 1 registrovaný** a odškodněný.

Tento školní rok bylo uhrazeno za léky, brýle, zubní náhrady, testy na drogy a zdravotnický materiál **40 135,- Kč.**

➤ **stravovací provoz** (Strnadová Vladimíra)

Stravovací provoz je zajišťován třemi zaměstnanci. Tuto skupinu tvoří vedoucí stravování, která zároveň plní funkci skladníka potravin a další dva kuchaři.

V průběhu školního roku nadále pokračovala vedlejší hospodářská činnost, jež je vyčíslena ve zprávě o hospodaření DDS. Zaměstnanci kuchyně jsou nadále povinni dodržovat nařízení vyhlášky č.137/04 a vyhl. č.147/98, tj. stanovení kritických bodů. Vaříme i diety, např.bezlepkovou.

Spotřeba potravin od 1.9.2016 do 31.8.2017 **583 892,- Kč**

Počty vydaných jídel včetně cizích strávníků :

	naše	cizí
Obědy	7 870	399
Večeře	5 687	350

3. Zpráva Základní školy

(vedoucí školy Mgr. Eva Krčmářová)

Zpráva zachycuje činnost Základní školy Hamr na Jezeře za školní rok 2016/17. Na vyučovacím procesu se podíleli vedoucí školy Mgr. Eva Krčmářová, třídní učitelé - Ing.Rudolf Pivovarčík, Mgr. Simona Polecová, Mgr. Martin Hájek, Mgr. Josef Kykal, Bc.Petra Boroschová dále ředitel DDS Mgr.Konopiský, zást.ředitele Mgr.Ivana Krejbichová, na zkrácené úvazky Mgr.Olga Kostelencová a Bc.Barbora Krejbichová. V nezbytných případech, při delší nepřítomnosti učitele se na suplování podílely: Mgr. Olga Kostelencová a Bc.Barbora Krejbichová.

Do našeho zařízení jsou umíst'ovány děti s diagnostikovanými poruchami chování a učení. Většina dětí pochází z nestabilního rodinného prostředí. Pro školní výuku mají vytvořeny mnohdy nežádoucí návyky s různě velkými nedostatky v základních školních znalostech a dovednostech, včetně negativního sociálního chování, mnohé z nich mají indikovanou psychiatrickou medikaci. Vyučovací proces je

proto velmi individualizovaný. Tato skutečnost je dána také skladbou žáků několika postupných ročníků v jedné třídě. Postřehy a doporučení jednotlivých učitelů se odrážejí v individuálním plánu rozvoje žáka (součást vedené dokumentace).

V tomto školním roce byly v každé třídě zastoupeny vždy minimálně dva ročníky, ve dvou případech: ZŠ I /Mgr.Polecová/ byli ve třídě žáci čtyř ročníků /3.,4.,5.ZŠ,5.ZŠPr/, a ve třídě ZŠ V /Ing.Pivovarová/ taktéž žáci čtyř ročníků /6.,7.,8.,9.ZŠPr/. V ostatních třídách byli vždy žáci dvou ročníků. Nejvíce žáků z celkového počtu 34 bylo zařazeno do 8.ročníku ZŠ / 12 dětí/.

Školní rok byl zahájen v pěti třídách ZŠ, ve dvou z nich byly integrované děti ZŠ praktické /celkem 9/. Ke dni 1.9.2016 byl celkový počet žáků školy 34 (25 žáků ZŠ a 9 žáci ZŠPr). Ke dni 30.6.2017 bylo v ZŠ evidováno 46 žáků v pěti třídách+žákyně Markéta Toráková /9.roč.ZŠ t.č. vzdělávána ve VÚ Černovice/, z celkového počtu žáků bylo chlapců 29, dívek 17, nejmladšími dětmi byly dva chlapci ve 3.ročníku ZŠ.

Školní výsledky a chování žáků byly v I.pololetí celkově na hranici průměru, pouze u jednotlivců podprůměrné. Celkem prospělo 38 žáků, z toho dva žáci s vyznamenáním. Neprospěla jedna žákyně, nikdo z žáků nebyl nehodnocen. V chování byly výsledky následující: 30 žáků velmi dobré chování, 5 žáků chování uspokojivé, 3 žáci chování neuspokojivé. Dva žáci byli ohodnoceni pochvalou třídního učitele za příkladné plnění školních povinností.

Prospěch a chování žáků byly ve II.pololetí zhruba na stejné úrovni jako v pololetí I., ovšem stoupl počet snížených známek z chování, 8 žáků bylo za své chování hodnoceno neuspokojivě - neomluvené hodiny, 6 žáků bylo hodnoceno uspokojivě, 2 žáci třídní důtkou za nevhodné chování. Ostatní žáci ukončili II. pololetí chováním velmi dobrým.

Za II. pol. byly uděleny 2 pochvaly třídního učitele : Kristián Pluta a Michal Ruml.

Celkově prospělo 46 žáků, nehodnoceni byli 2 žáci. Mezi celkově nejlepší žáky, kteří v tomto školním roce prospěli s vyznamenáním patřili Kristián Pluta /průměr 1,50/ a Pavlína Sedláková /průměr 1,29/.

Hodnocení a organizace školního roku k 30.6.2017

Základní škola	5 tříd 3. - 9. postupný ročník
Integrovaní žáci ZŠPr	5.,6.,7.,8.,9.roč. /celkem 10 žáků/

Pedagogičtí zaměstnanci

Učitelé třídní	5
Ostatní učitelé včetně ředitele	5 (1x 5 hod., 1x 15hod., 1x 4 hod., 1x5hod., 1x11hod.)
Výchovný poradce	1 hod. snížený úvazek

Učební osnovy a plány

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání /ŠVP ZV/

ŠVP ZV, Škola záchraného kruhu, č.j. 266/07 - 01 /1. - 9.roč. ZŠ/
ŠVP ZV, Škola záchraného kruhu, č.j. 266/07 -02 /1. - 9.roč ZŠPr/

Tematické plány pro výuku jednotlivých předmětů na ZŠ a třídách ZŠPr jsou zpracovávány jednotlivými učiteli, včetně „Plánu výchovného poradce“.

Žáci, kteří splnili povinnou školní docházku budou přemístěni koncem prázdnin do VÚM podle rozhodnutí diagnostických zařízení, některým dětem byla zrušena ÚV nebo umožněno přechodné umístění v rodině. Povinnou školní docházku ukončilo celkem 16 žáků.

	ZŠ	žáci ZŠPr
Počet žáků	46	10
Počet tříd	4	1
Počet žáků s vyznamen.	1	1
Počet neprospěl. žáků	0	0
Počet nehodnocených žáků	1	1
2.st.z chování	3	3
3.st.z chování	4	4
Počet opravných zkoušek	0	0
Žáci přijatí do OU, U (VÚM)	11	0

Kvalifikace zaměstnanců školy - učitelé

Předpoklad pro kvalifikaci učitelů škol při DDS : vysokoškolské vzdělání, odborná a pedagogická způsobilost včetně speciální pedagogiky (563/04 Sb.). Tuto podmínku splňovalo 6 učitelů.

2 učitelky mají ukončené bakalářské studium a pokračují v navazujícím magisterském programu.

Většina učitelů vyučovala ve všech třídách ZŠ.

Další vzdělávání učitelů

- UJEP Ústí nad Labem - Bc.Petra Boroschová, magisterské studium sociální pedagogiky /3. ročník/
- Dolnoslezská vysoká škola - Bc. Barbora Ježovicová, magisterské studium učitelství spec.pedagogiky /ukončen 1.ročník/

Minimální preventivní program školy

Zpracován ředitelem, vedoucím vychovatelem, zdravotnicí a výchovným poradcem. K dispozici u ředitele DDS.

4. Výchovná činnost - zpráva úseku výchovy DDS

(ved.vychovatel Mgr.František Novák)

Personální zajištění : 23 pedagogických pracovníků

Personální změny ve výchovném úseku :

- noví zaměstnanci - Rösler Jaroslav (od 1.10.2017)

- ukončení pracovního poměru - Jaroslava Peková

Rozdělení rodinných skupin:

Vzhledem k aktuálnímu počtu dětí a s ohledem na ubytovací možnosti zařízení bylo vytvořeno 6 rodinných skupin - 1 dívčí, 3 chlapecké a 1 koedukovaná, od listopadu další dívčí skupina.

Ubytování dětí:

- 2 internátní budovy - BERTA - 1 RS dívek, 2 RS chlapců
- ZUZANA - 2 RS chlapců
- ŠÁRKA - 1 RS dívek

Rodinná skupina měla k dispozici klubovnu a vlastní sociální zařízení, v každé budově 1 místnost zdravotní izolace. Na internátu Berta jsou dvě cvičné kuchyňky s kompletním zařízením pro případné vlastní stravování RS. Na internátu Zuzana je plně vybavená kuchyňka součástí dvou kluboven a jedné vychovatelny. Zrekonstruovaný internát Šárka poskytuje plně zařízený a vybavený internát v nadstandardním provedení.

Celkově jsou prostorové podmínky pro ubytování dětí na internátu Berta a Zuzana nadále méně vyhovující.

Výchovná činnost se řídí plánem činnosti a obsahuje ve vyvážené míře všechny složky výchovy - pracovní, tělesnou, výtvarnou, hudební, rozumovou, estetickou a mravní. Roční plán činnosti je skupinovými vychovateli rozpracován na podrobné týdenní plány s ohledem na aktuální počet dětí, složení skupiny atd.

1. **Tělesná** – nejčastěji uplatňovaná součást výchovného procesu z důvodu zapojení dětí, oblíbenosti, zaměření vychovatelů, možnost soutěží mezi organizacemi (integrace), v letošním roce se dařilo chlapcům v atletických disciplínách na olympiádě kde obhájili první místo a v triatlonu v Hostouni, kde také zabodovali. V pohybových aktivitách dívek nezaostáváme. Dívčím se tento rok moc nedařilo. Nepodařilo se nám sestavit družstvo, které by nás mohlo reprezentovat na olympiádě. Chybějící sportoviště v zimním období částečně vyplnily návštěvy bazénu ve Stráži pod Ralskem a tělocvičny v Osečné. Pravidelné tréninky stolního tenisu v prostorách nové školy a

zrekonstruovaného internátu Šárka. Vychovatelé mají osvědčení v akreditovaných kurzech MŠMT.

2. Pracovní – získávání základních manuálních dovedností a pracovních návyků, rozšiřování speciálních činností v rámci rodinné skupiny - domácí práce, drobné řemeslnické úkony, ke zdokonalování činnosti v této oblasti výrazně prospívá dílna naší základní školy, kde se děti naučí nové dovednosti, které pak využijí při výchovném procesu na rodinných skupinách.
3. Výtvarná – velmi oblíbená činnost dětí, obrovská škála témat, technik, materiálů. Přestože výchovný úsek nedisponuje výtvarníky-specialisty, výzdoba internátů, jídelny i okolních prostor budov svědčí o oblíbenosti této činnosti a nutnosti fantazie co se týče výběru témat i materiálů. Vychovatelé mají kurzy pro výtvarnou činnost. Pravidelně zručnost našich dětí prezentujeme na Vánoční a Velikonoční dílně ve Stráži pod Ralskem, kde zajišťujeme pracoviště pro ostatní děti.
4. Hudební – tato složka výchovy má v našem zařízení velký prostor, tím spíše, že většina dětí má hudební talent, kladný vztah k hudbě mají téměř všechny děti a my máme pedagogy, kteří jsou schopni je podchytit a rozvíjet. Částečně prolíná tato složka výchovy do činnosti dramatického kroužku pod vedením všech pedagogů, kteří mají vztah k hudební a dramatické výchově.
5. Rozumová – prolíná veškerou činností rodinných skupin, velký prostor pro rozvíjení této složky výchovného procesu je především ve využití doby mezi večerními režimovými činnostmi a večerkou – příprava do školy, soutěže, hry atd. Příprava dětí do školy dostala pevný řád, tak aby děti byly řádně připraveny na výuku. Pro děti, které nemají sportovní nadání fungoval rybářský a včelařský kroužek. Podařilo se nám ve spolupráci s PČR zorganizovat výuku v dopravní výchově, která byla ukončena získáním průkazu cyklisty.
6. Estetická – prolíná většinou činností - úprava prostor rodinné skupiny, péče o zevnějšek. Výsledky v této oblasti výchovného procesu jsou dobré. Výzdoba prostor jednotlivých RS je osobnější, s větším přihlédnutím k potřebám alespoň minimálního soukromého prostoru dětí.
7. Mravní – nedílná součást výchovného procesu, zvláště ve výchovném zařízení jako je DDS, kromě základních informací a návyků je nutné konfrontovat interní působení se širším okolím (akce pro veřejnost nebo akce pořádané ve spolupráci s jinou dětskou organizací). Stalo se již tradicí, že naše děti jsou z hlediska chování a vystupování na veřejnosti hodnoceny velmi pozitivně.

Kvalitní výchovná činnost v plné šíři vyžaduje od pedagogů plné pracovní nasazení, fantazii, kreativitu, empatii, ale také odbornou přípravu. I vzhledem k úpravě zákona o potřebné kvalifikaci se ještě někteří pedagogičtí pracovníci v úseku výchovy dokončují potřebné vzdělávání. Asistenti pedagoga mají všichni požadovanou kvalifikaci.

Přehled postgraduálního studia výchovných pracovníků:

Ukončili studium závěrečnou zkouškou : p. Antoš, Lainer, Šantora, Procházka,
Merč

Kurzy, školení a semináře :

Výtvarné techniky - p. Roubíčková, Bláhová, Vedralová, Dušková, Kunášová

Cykloturistika - pí. Dušková, Kunášová

Vodní turistika - p. Antoš, Merč

Školení první pomoci :

- účastnili se všichni vychovatelé i asistenti pedagoga

Školení řidičů služebních vozidel:

- účastnili se všichni vychovatelé, kteří jezdí služebními vozy

Dvoudenní kurz : Psychosociální dovednosti speciálního pedagoga

- účastnili se všichni vychovatelé i asistenti pedagoga

Studující Sppg Bc. : - pí. Doubková

V průběhu roku opět proběhla řada celoustavních, výběrových a skupinových akcí se sportovní, kulturní či společenskou náplní. Kopaná, biatlon a triatlon patří všeobecně k nejoblíbenějším sportem chlapců z DDS.

V ještě větší míře se uskutečnily turistické výlety, některá vodácká soustředění jedno i vícedenní, výlety na kolech, kdy kola využívá celá skupina dětí s vychovatelem. Vícedenní pobyty na Labi pod vedením pí. Špalkové uskutečnil i rybářský kroužek. Velkým úspěchem bylo umístění našich chlapců v tradičním triatlonovém závodě „Železný chovanec“, pořádaném hostouňskými kolegy počátkem října. Na olympiádě chlapců naše družstvo vybojovalo opět 1. místo, na což jsme náležitě hrdi.

Na poli kulturním a hudebním jsme se prezentovali v domovech důchodců a ve škole s hudebním i dramatickým programem. Dále jsme se účastnili kulturního festivalu ZUČ, kde naše děti podaly také dobré výkony jak na poli dramatickém tak i hudebním a získali také medailová ocenění.

Jarní počasí jsme využívali k vodáckým výletům na raftech i dvoumístných Pálavách. Snahou je, aby se vodáckých výprav mohlo zúčastňovat co možná největší počet dětí.

Přehled akcí 2016/17:

1. **10.9.2016** Výlet Ještěd
2. **25.9.2016** Mimoň muzeum
3. **12.10.2016** Č. Lípa bazén
4. **06.-07.10.2016** Podzimní přebory malá kopaná a vybíjená - Hamr
5. **13.-15.10.2016** Železný chovanec - Hostouň
6. **26-30.10.2016** Pobyt Žacléř
7. **05.11.2016** Bruslení Liberec
8. **06.11.2016** Bowling Heřmanice
9. **13.11.2016** Bruslení Liberec
10. **01.12.2016** Brniště - výtvarná dílna
11. **02.-04.12.2016** Prkenný Důl – pobyt
12. **06.12.2016** Vystoupení DPS Boskovice n. M.
13. **06.-07.12.2016** Hroší hry Chrudim
14. **10.12.2016** Vánoční dílna Stráž pod Ralskem
15. **11.12.2016** Stolní tenis Maršov
16. **14.12.2016** Minivolejbal Býchory
17. **23.12.2016** Bazén Liberec
18. **25.12.2016** ZOO Liberec
19. **24.12.2015** Jablonné v P.
20. **29.12.2016** bazén Liberec
21. **30.12.2016** Dinopark Liberec
22. **10.01.2017** Bowling Heřmanice
23. **16.01.2017** Výlet Liberec IQ park
24. **14.01.2017** Bazén Liberec
25. **23.-28.01.2017** Lyžařský výcvik Vrchlabí
26. **29.01.2017** Lemberk – stezka + zámek
27. **31.01.2017** Bruslení Liberec
28. **01.02.2017** Podluží – lyžování
29. **15.02.2017** Heřmanice – vojenské muzeum
30. **18.-24.2.2017** Ozdravný pobyt Bezděz
31. **01.03.2017** Bazén Stráž p. R.
32. **10.03.2017** Bazén Liberec
33. **18.03.2017** Obořiště- stolní tenis
34. **28.3.2017** Hrádek n. N. exkurze Drylock
35. **01.04.2017** Výstup na Luž
36. **04.04.2017** Hodkovice n.M. DPS- vystoupení + dílna
37. **11.04.2017** Nestandardní hry Býchory
38. **13.4.-18.4.2017** Pobyt Harrachov
39. **14.-15.4.2017** Nestandardní hry Býchory
40. **17.04.2017** Kulturní vystoupení domov důchodců
41. **20.-22.4.2017** ZUČ Jihlava

42. **24.-26.4.2017** Prkenný Důl – pobyt
43. **29.04.2017** Brniště - půlmaraton
44. **05.-08.05.2017** Rožumberk nad Vltavou - Vltava
45. **17.05.2017** Býchory- fotbal
46. **19.5.2017** ZOO Liberec
47. **20.5.2017** Ploučnice
48. **26.-28.5.2017** Doksy- cyklistický výlet
49. **27.5.2017** Dvůr Králové - ZOO
50. **28.-01.6.2017** Sportovní Olympiáda - chlapci Chrudim
51. **02.-04.6.2017** Rybářský kroužek Labe
52. **10.6.2017** Lipová fotbal
53. **16.-21.6.2017** Rybářské soustředění Labe
54. **23.-25.6.2017** Český ráj- cyklovýlet
55. **02.-09.7.2017** Pobyt Benecko penzion Klára
56. **17.-23.7.2017** Železná Ruda - Engadin
57. **31.-05.8.2017** Rožumberk - Vltava
58. **14.-20.8.2017** Ozdravný pobyt Brans Malá Morávka

I v tomto školním roce se pravidelně konaly schůzky **Žákovské spolusprávy**, které aktivně vedla Mgr. Vratislava Vedralová, na jejichž základě se řešily požadavky ze strany dětí a uskutečnila se řada kulturních a společenských akcí všech rodinných skupin. Děti opět v podzimních měsících sbíraly žaludy a kaštiny pro naše zvířátka v lese.

K lepšímu využití venkovního areálu rodinnými skupinami posloužilo i zastřešené posezení s grilem, které jsem využívali jak pro rodinné skupiny, tak pro celoustavní akce.

Již rok máme u jedné budovy dvě ovečky, jež nám spásají travu. Děti se o ovečky střídavě starají a učí se tak dobrým vztahům ke zvířatům.

Brigádnická činnost:

Naše děti se opět podílely na úpravách a úklidu okolí DDŠ v Hamru na Jezeře.

Spolupráce s ostatními subjekty:

Spolupráce s OÚ Hamr na Jezeře a MěÚ Stráž pod Ralskem a Mimoň je převážně zaměřena na pořádání nebo podílení se zabezpečení kulturních akcí jako například Vánoční a Velikonoční dílna, kulturní vystoupení v domově důchodců atd.

V průběhu celého školního roku byla pod vedením pana Dostála sehrána řada fotbalových utkání v soutěžích DDŠ. Ve stolním tenise pod vedení pana Lindera jsme také dosáhli s dětmi hodně úspěchů jak na olympiádě, tak při ostatních turnajových kláních.

Organizační zajištění hlavních prázdnin je svým základním modelem velmi podobné jako v loňském roce :

- **zajištění pobytů dětí u rodin** (viz zpráva sociálního úseku)
- **zajištění letních aktivit dětí zůstávajících v zařízení**

Prázdninové letní pobyty:

1. **Benecko - penzion Klára (02.7. – 09.7.2017)**

- tábor v chatě, účastnily se ho všechny děti, nové prostředí, turistické ubytování, strava zajištěna, plně vybavené sociální zařízení, pestrý program pro děti, konkrétně zaměřený na hry v přírodě a poznávání přírody. Ideální místo i počasí pro relaxaci a poznávání přírody.

2. **Železná Ruda - Engadin (18.7. - 24.07.2017)**

- pro většinu našich dětí nové prostředí. Pěkná chata v překrásném prostředí, všechny děti, kompletní zajištění včetně plné penze. Denně se vycházelo na trasy do okolí. Byla akce hledání pokladu, a další soutěže s různým zaměřením a výlety na okolní kulturní památky.

3. **Rožmberk – kemp Vltava (01.08. – 07.8.2017)**

- malý stanový kemp se sportovním hřištěm u Vltavy. Denně se vyjíždělo na lodích a vycházelo na trasy do okolí na kulturní památky. Cestou zpět hry a koupání. Děti se učily celkové samoobsluze, tak jako v běžném životě.

4. **Chata Brans Malá Morávka (14.8. – 20.8.2017)**

– pro naše děti opět nové prostředí horské chaty. Kompletní vybavení se zajištěním celodenní stravy. Program byl téměř zaměřen na turistiku, hry a zážitkovou činnost. Zpestření v podobě her a soutěží v bazénu především v podvečerních a večerních hodinách bylo pro děti přínosem.

Zajištění budov pro prázdninový pobyt našich dětí i dětí z jiných organizací:

BERTA – určena k pronajímání jiným organizacím a školským zařízením, budova technicky připravena, v letošním roce byl kontrolou a předáváním budovy pověřen pí. Matušková, která se postarala o bezproblémový chod.

ŠÁRKA - určena k pronajímání jiným organizacím a školským zařízením, budova technicky připravena, v letošním roce byl kontrolou a předáváním budovy pověřen p. ředitel, který se postaral o bezproblémový chod.

ZUZANA – připraveno prázdninové ubytování pro všechny děti zůstávající v zařízení. Průběžnou kontrolou technického stavu budovy byl pověřen pan Dostál, správce budovy.

5. Zpráva etopeda

(Mgr.Ivana Krejbichová)

Významné atributy uplynulého školního roku jako výsledek pedagogické práce a všeobecného postoje společnosti k ústavní výchově

- **Všechny děti v tomto školním roce byly opět umístěné do DDŠ po předchozí diagnostice**

Potvrdila se pozitiva tohoto postupu z hlediska začlenění dítěte do kolektivu, přijetí režimu, zapojení do systému, snadnější je i počáteční kontakt s rodiči, kteří se umístěním svého dítěte do DDŠ nesetkávají s výchovnou institucí poprvé. I pedagogičtí pracovníci mají možnost vycházet z předchozích zkušeností kolegů.

- **Pokračování v možnosti vrátit dítě zpět do původního prostředí formou mimořádných pobytů mimo DDŠ u dětí s PŠD nebo po jejím dokončení**

Některé z těchto povolených pobytů spojených s docházkou do ZŠ nebo SŠ v místě bydliště vyústily ve zrušení ÚV, a to opět především v případech, kdy rodina nebyla insuficientní dlouhodobě, ale kde došlo ke zvratu ve vztazích dítě x rodič, popř. x škola na základě konkrétní události (rozchod rodičů, jejich noví partneři, neúspěchy ve škole, neúspěchy mezi vrstevníky, změny bydliště a tím i školního kolektivu, navázání na partu jako atraktivní doplněk trávení volného času bez náhledu na důsledky apod.).

- **Kumulace dětí nižšího školního věku s výraznými problémy v chování, vzdělávání a přístupu k němu, většinou s medikací psychofarmaky jako podpůrného prostředku k začlenění do vrstevnické skupiny**

Vzdělávání dětí mladšího školního roku je nepopiratelně pilířem pro další postup, a to z hlediska získaných dovedností a znalostí, především však z důvodu postoje ke vzdělávání, aktivního přístupu k poznávání, k rozvoji sebe sama. Právě v podmínkách tohoto typu zařízení jde o velmi komplikovanou, profesně náročnou systematickou práci, neboť děti jsou nejen velmi odlišné v úrovni dosavadních schopností a dovedností, ale vzdělávají se v jedné učebně 2. – 4. třída.

V době, kdy nelze mladší děti s výraznými výchovnými začlenit do věkově vyvážené rodinné skupiny, ocitají se ve dvojicích či skupinkách a jejich sklony k provokacím vrstevníků, půtkám a soupeření s přihlédnutím k nemožnosti dlouhodobé motivace výrazně narušují atmosféru ve skupině a ztěžují plánované aktivity.

- **Zákonem daný volný pohyb dítěte mimo zařízení (volné vycházky, dovolenky) snižují možnost systematického pedagogického působení na dítě, velmi obtížné je budovat soudržnost skupiny, empatii k ostatním, zodpovědnost vůči kolektivu**
- **Nárůst písemné dokumentace o práci s dítětem, plány, průběh výchovně-vzdělávací práce, výstupy, alternativy apod. na úkor vlastní praktické činnosti, a to celoplošně, což s sebou druhotně přináší i úbytek zkušených kvalitních praktiků v oblasti práce s dětmi**

Cílem práce s dítětem je pomáhat mu orientovat se v rozličných sociálních skupinách, situacích, pomáhat chápat jednání jeho i ostatních, nabízet východiska v řešení vztahových problémů, a to jak těch dlouhodobých, tak aktuálně vzniklých, předkládat, popř. nacvičovat alternativní řešení konfliktů. I v tomto školním roce se práce etopeda soustředila především na diagnostiku vztahů dítěte směrem k domácímu prostředí a směrem k prostředí DDŠ a jejich ovlivňování z hlediska dítěte aktivně i pasivně, pomoc s adaptací v neznámém prostředí kolektivního zařízení s omezujícím režimem.

Ve své práci se maximálně snažím vyhýbat se generalizování projevů chování, vnímám chování a jednání dětí jako individualit, snažím se respektovat jejich pocity, hledám souvislosti mezi původním prostředím a projevem dítěte, abych mohla pomoci vytvářet zpětnou vazbu, která by dítěti pomohla při návratu do „civilu“. Tato skutečnost se mi jeví stále naléhavější, protože přibývá dětí, které přicházejí z rodin insuficientních v oblasti vztahové, přičemž materiální zázemí je v normě.

Nižší věková hranice přicházejících dětí zůstává, čemuž odpovídá hlavně uspořádání dětí ve třídách ZŠ. Výchovná i vzdělávací práce s mladšími dětmi je zcela odlišná, je nutné, kromě vštěpování základních norem chování, soustřeďovat se na vytváření návyků v sebeobsluze, hygieně a stravování. Jejich spontaneita, černobílé vnímání okolí, okamžiku a situace, nedoceňování důsledků jednání a snaha o zneužívání věkové výjimečnosti vyžaduje zcela odlišné výchovné přístupy se současným dodržением základních režimových pravidel. Problémem je školní zanedbanost, popř. nízký intelekt a neschopnost dětí se soustředit na výuku. Děti přicházejí velmi často bez návyku na školní docházku, bez uvědomění důležitosti vzdělání pro život, což souvisí s jejich dosavadním životem bez pevných pravidel. Pedagogům se daří poměrně úspěšně korigovat rozdílné výchovné přístupy i vůči starším dětem tak, aby chápaly ne zcela rovnoměrně postavená měřítká.

Je pravdou, že v rodině, případně v náhradním prostředí (dětském domově, Klokánku apod.) jsou také vychovávány děti rozdílného věku, ale je nutné si uvědomit, že v našem zařízení jsou umístěny děti s diagnostikovanými poruchami chování (u mladších dětí stále výraznějšími, umocněnými mnohdy psychopedickými), což předpokládá dlouhodobé nevladatelné problémy, které se pak kříží právě v rodinných skupinách a školních třídách.

Poměrně vysoký zůstává počet dětí přemístěných z dětských domovů, většinou se jedná o děti agresivní, nevladatelné v poměrně volných, na zodpovědnost a samostatnost náročných podmínkách. Není bez zajímavosti, že vysoké procento těchto dětí se zpět do dětského domova vrátit nechce, obzvláště, nemají-li v něm sourozenecké vazby (naopak oddělení sourozenců mnohdy řeší rivalitu vznikající z porovnávání chování s úspěšnějším sourozencem). V každém případě se ale snažíme jakékoli sourozenecké vazby udržovat, zkvalitňovat, zpracovávat případné vztahové bariéry. Návrat do prostředí DD (popř. přesun u dětí zařazených do DDŠ z DDÚ nebo rodiny) není však pro ně dostatečnou motivací, protože předpokládá vytrvalost, pevnou vůli a dlouhodobou stabilitu. V každém případě řízená volnočasová činnost je pro děti zajímavá a jednodušší z hlediska osobní zodpovědnosti za své jednání.

Výrazným osobnostním rysem je vysoká míra sebestředných projevů, absence empatických postojů vůči vrstevníkům, častá je, bohužel, i lhostejnost ve vztazích s rodiči. Nepodnětné, výchovně syrové rodinné prostředí neumí dítěti předat pocity vzájemné potřeby, starostlivosti, soucítění, chybí potřeba pomáhat nezištně, s přirozenou samozřejmostí. Pomyslné ekonomické klapky na očích, které děti vstřebávají v rodině i v médiích, je vedou k automaticky natažené ruce pro odměnu za cokoli (nemusí se ovšem jednat jen o materiální odměny, stejně tak se dožadují výhod, privilegií). V některých případech suplují úlohu rodičů prarodiče, popř. jeden z nich, v tomto případě bývají vztahy spontánnější, hlubší, upřímnější. Případů, kde zcela chybí rodičovská autorita, ale mnohdy i snaha o ni, přibývá.

Ve škole byly děti 1. stupně postupně zařazené do dvou tříd, ti nejmladší (2.-4.tř.) se pod vedením třídní učitelky zcela jasně zklidňují, vyučovací a výchovné přístupy korespondují věku, momentálnímu vědomostnímu i intelektovému potenciálu dětí, celoroční činnost zpestřená výlety a exkurzemi „živě“ demonstrujícími probírané učivo viditelně vede k pozitivnímu vývoji osobnosti dětí. Ty jsou takto připravovány na následující samostatnější, náročnější vzdělávání, jsou tím pozitivně motivovány ke zvládnutí učiva ve vyšších třídách. Vzhledem k tomu, že všechny ročníky se setkávají v jedné škole, je velmi účinná i zpětná vazba mezi učiteli i dětmi.

Po předešlých zkušenostech jsme zůstali u modelu věkově různorodých skupin, čímž zajišťujeme přirozenější vztahové prostředí. Pro starší děti jsou spontánní projevy mladších obtížné, znervózňující a zvládnutí života ve skupině tak vyžaduje značné sebeovládání, ústupky, nutnou pomoc, trpělivost pro starší, nutnost přizpůsobit se, přijmout povinnosti a napodobovat pomáhající praktiky starších pro ty mladší. Zvláště pro jedináčky a děti s výrazně staršími sourozenci je toto spoluzívání velmi náročné, ovšem o to potřebnější.

Mohu zároveň konstatovat, že stabilizaci v prostředí zařízení se nám daří poměrně úspěšně korigovat avizované sourozenecké antagonismy, které v první fázi řešíme rozdělením dětí do jiných rodinných skupin a postupně je zapojujeme do kolektivních činností, hlavně sportovních, další fázi je pak zařazení do stejné skupiny.

Etoped - rodina

Způsob komunikace a práce (v lepším případě spolupráce) s rodinou, ať už jedním vychovávajícím rodičem nebo více zúčastněnými, začíná zjištěním, jakou roli v selhání dítěte přisuzuje dospělý sám sobě. V tomto ohledu se setkávám s pestrou škálou sebehodnocení, od krajně sebeobviňujících (výjimečně) přes transfer na jiného dospělého (současného či bývalého životního partnera, prarodiče, sourozence, učitele, kurátory apod.) až k postojům sebeobětujícím (v těchto případech se jedná až o projevy blízké psychickému týrání dětí). Velmi složitá je práce s dětmi, které jsou prostředníky v nesmiřitelném boji rodičů, kteří žijí odděleně. Dítě, i když často zneužívá tento vztah ve svůj materiální prospěch, je extrémně nejisté, neumí se orientovat v kladných a záporných lidských vztazích, snadno se naváže na problematické jedince, kteří jsou jim zdánlivou, momentálně silnou pseudopodporou. Ideální je v těchto případech, podaří-li se dítěti nabídnout důvěru, klid, jistotu, určitou ochranu před patologií rodiny. Je problém pomáhat dítěti utvářet vlastní názor na situaci doma, protože vliv jednoho či obou zneprátených rodičů je deptající. Tyto děti mnohdy volí raději alternativu setrvání v DDS než víkendový pobyt doma.

Bohužel musím konstatovat, že se také stále častěji setkávám s pocity lhostejnosti dětí vůči rodičům, mnohdy se jedná i o opovrhlivé postoje, pramenící ze subjektivního pocitu intelektové, věkové, vzhledové, generační či vztahové nadřazenosti, chybí ochota komunikovat, respektovat. Většinou se v těchto případech jedná o matky samoživitelky, které těžko zvládají svou vztahovou a finanční situaci a samy hledají oporu právě ve svých dětech, občas je do nepřírozeného vztahu tlačí nadměrný strach o dítě (většinou u děvčat), ten se pak stává nejvýraznějším citem. Dcery-chůvy pro mladší sourozence jsou také většinou vychovávány bez hlubšího citu, spíše jako pomocnice s dospělou rolí. V době, kdy k nám přicházejí děti z takového rodinného prostředí, není většinou příliš velká šance vztahy ozdravit, možná jen navést obě strany k určitým vytvořeným kompromisům a toleranci.

V některých případech se osvědčila vhodnost konfrontace generačních názorů za přítomnosti třetí osoby, pomoc při pojmenování a vyslovení pocitů a názorů, vyjasnění citlivých vztahových momentů. Nutno konstatovat, že došlo k urovnání některých hlubších nevyřešených rozporů, což je pozitivní pro další osud dítěte. Několik případů se stalo důkazem toho, že nelze uspěchat touhu po samostatnosti, je důležité posoudit kromě připravenosti dítěte i stabilitu rodinného zázemí. I věk dětí končících povinnou školní docházkou je nejkritičtější a nízká prahovost vůči negativním vlivům maximálně varují. Zároveň je ale nutné tlumit krajní ostražitost rodičů, která jejich pubertální děti provokuje k protestům, nechťejí se lišit, chtějí splynout se svou vrstevnickou skupinou a na rodiči je, aby důvěřoval své předchozí výchově a byl pouze „kontrolním pozorovatelem“ a hlavně poskytovatelem hodnotného zázemí. Být svým dětem důvěrníky se jim asi v této fázi už nepodaří, je ale možné s nimi fungovat v jakémsi tolerančním středu. K tomu je ovšem nutné, aby změnu ve vztahu pochopily obě strany a byly ochotny přistoupit na kompromisní řešení s danými pravidly. Není výjimkou vztah rodiče k instituci jako k výrobci přístroje – „nefunguje, porad', co s ním nebo oprav...“ Někteří mají tendenci využít pedagoga k předání vlastních pocitů, požadavků a postojů vůči dítěti jako suplující element jejich vlastní autority.

Komplikovanější je práce s rodinou i z důvodu minimálního časového prostoru, prokazatelně efektivnější je tam, kde jsou rodiče vstřícní, vnímaví, konstruktivní, osobně se účastní na komplexním výchovném procesu a chápou pedagogy v DDS, kurátory, popř. psychologa jako spolupracující tým, cítí k nim důvěru a snaží se podle svých možností aktivně zpracovávat jejich postřehy, závěry, rady. Musím ovšem konstatovat, že narůstají případy „dítěte v servisu“ – *cosi se nám porouchalo, vy to spravte – a po měsíci či dvou údiv, že se dítěti v zařízení vlastně líbí, má tu kamarády, pestrou činnost a domů se mu vlastně ani moc nechce.* Lhostejnost, s jakou povinnostně přijímají někteří rodiče dítě na dovolenkový pobyt, je odstrašující a jasně koresponduje plytkost citového zázemí. Značná část dovolenkových pobytů je iniciovaná z naší strany nebo ze strany dětí, v některých případech je velmi přínosná spolupráce s OSPOD. Mnohdy je velmi obtížné rodinné příslušníky kontaktovat jakkoli, písemně, telefonicky, elektronicky nebo osobně.

Velmi málo nadějná je jakkoli odborně a komplexně vedená péče o děti z větších, sociálně slabých komunit (především rómských), kde jsou patologické sociální vzorce natolik vstřípené, že je prakticky nemožné je podstatněji narušit a ovlivnit. Je ovšem pravdou, že těchto dětí k nám přichází stále méně. Je patrné, že v současnosti je preferováno jejich umístění v dětském domově a až v momentě krajního selhání (trestná činnost, vysoká agresivita) se děti dostávají k nám. S tím souvisí i zmiňovaný vyšší počet dětí přemístěných k nám právě z DD.

Silnou motivací pro většinu dětí jsou pobyty v domácím prostředí, je třeba jich i nadále využívat na základě nanejvýš spravedlivého a objektivního posouzení chování dítěte, především dlouhodobě. Stále markantnější je ale model „internátního“ umístění, kdy děti jezdí domů prakticky každý víkend (pokud tím nenaruší rodičovský program) - rodiče se tak uvolňují z každodenních únavných starostí spojených se školní docházkou a trávením mimoškolního času svých dětí (obzvláště u dětí v pubertálním období, kdy je komunikace, především ta povinnostní, pro mnohé rodiny nezvladatelná). Domnívám se ovšem, že v tomto školním roce se projevil i negativní vliv častějšího, dnes už vlastně nárokového pohybu mimo zařízení, oslabila se funkčnost instituce ústavní výchovy. Procento pravidelně odjíždějících dětí je stále poměrně vysoké, zároveň ale přibylo dětí, které nemají možnost pobytu v rodinném prostředí.

Medikace dětí ve výchovném procesu

Medikace dětí psychofarmaky narůstá, je téměř výjimkou dítě, u něž není podporována alespoň pozornost ve škole, přidružují se antidepresiva, popř. specifická léčiva. Mnohé absolvovaly jeden či více pobytů v dětských psychiatrických léčebnách. Stále více se i pedagogové dožadují „pilulek na dobré chování“, ale bez vhodných výchovných postupů by mohlo docházet k utlumení vývoje osobnosti dítěte. Je nutné tedy zvažovat ve spolupráci s dětským psychiatrem nutnost, popř. míru medikace. Domnívám se, že v našem zařízení jsou tyto principy zažité a účelně využívány. Několikrát jsme se setkali s úmyslným vysazováním medikace rodiči, pravidelně řešíme tyto úniky ze strany dětí i přímo v zařízení (v některých případech bylo nutné přistoupit k jiným formám podávání léků – tekutou formou nebo rozmělněné – pro účelnou kontrolu). Většina dětí ale chápe tato lékařská opatření jako pomoc, popř. úlevu.

Etoped - OSPOD

Nezbytnou součástí etopedické práce zůstává úzká spolupráce s příslušnými OSPOD, která je takřka u všech dětí na vysoké úrovni, pracovníci důvěrně své klienty znají, mnozí s nimi pracují i v rámci svých programů. Vzhledem k narůstající klientele z materiálně zabezpečených rodin, kde selhává komunikace mezi dítětem a rodičem, je pro nás intervence OSPOD vůči rodině nezbytným spojovacím článkem. Problémem bývá v některých případech nedůvěra v kurátora, pocit, že je pro rodinu represorem a ne pomocníkem. Tento postoj se občas přenáší i na naše zařízení.

Velmi důležitá a přínosná je úloha kurátora v případě podmíněného propuštění dítěte, pravidelně jsme s ním v kontaktu a jeho prostřednictvím sledujeme, jak dítě prospívá v rodině i ve škole. V případě opakovaných nebo výrazných problémů (útěk, agrese apod.) zasahujeme nejprve formou pohovoru v zařízení, nedojde-li k nápravě, je dítě následně přeřazeno do VÚ s maximálním ohledem na vzdálenost od místa bydliště a zvolený učební obor. V odůvodněných případech přistupujeme i k dlouhodobým pobytům dětí s nařízenou ústavní výchovou i v průběhu povinné školní docházky, především pak v posledním ročníku, abychom tak umožnili rodině s průběžnou institucionální dopomocí zvládnout vnitřní problémy a vrátit se k běžnému způsobu života. V tomto školním roce (s výhledem i do následujícího) přibylo případů „přípravy“ dítěte na návrat do rodiny i v nižších ročnících, většinou úspěšně.

Úzká návaznost na OSPOD je v současné době posílena ještě nutností spolupráce ve věci podávání návrhu přemístění dítěte do jiného zařízení. V tomto ohledu se stále potýkáme s nejistotou vydání soudního rozhodnutí včetně nabytí právní moci, s problémy, které tím vznikají – termíny přemístění, u SŠ prodlevy ve výuce, demotivace. Zároveň musím konstatovat, že v tomto ohledu obzvláště záleží na lidském přístupu, v několika případech zareagovali soudci na osobní intervenci s velkou empatií a i při své vytíženosti nám vyšli vstříc.

Bohužel právě v této sféře spolupráce se nejvíc projevuje nechuť zkušených kurátorů a sociálních pracovníků vyměnit terénní práci s dětmi a jejich rodinami, prevence v rámci pobytových programů apod. za kancelářskou činnost omezující osobní kontakty především z časového důvodu.

Návaznost na ukončení povinné školní docházky

Problematická je už samotná legislativa přihlašování na SŠ. Podpisy rodičů na přihlášky, systém zápisových lístků, sociální nezdatnost rodičů, v případě „civilních“ škol problém s nižším ročníkem ukončení ZŠ, podprůměrné školní hodnocení, snížené známky z chování – to všechno jsou vršící se překážky v jinak běžné rutíně vstupu na SŠ. Často je nutné intervenovat na budoucích SŠ, determinace ústavním zařízením není zcela odbourána. Proto je v našem zařízení realizace umístění dětí po ukončení povinné školní docházky otázkou prakticky celého školního roku.

I v tomto školním roce jsem řešila u více dětí problém s neujasněnou rodinnou situací, kdy rodiče stále otáleli s rozhodnutím, zda umožní svému dítěti navštěvovat

školu v místě bydliště, popř. spojenou s internátním ubytováním. V těchto případech bylo nutné současně zabezpečit i přemístění do VÚ nebo DD.

U některých dětí, resp. jejich rodičů, jsem opět ocenila aktivní postoj vůči dalšímu vzdělávání, kdy část nutné agendy zajistili samostatně. Tento přístup je nanejvýš potřebný, je-li v něm zainteresováno i dítě, zvyšuje se tím míra zodpovědnosti a zájmu obou. Jedná-li se v jakékoli formě o studium na SŠ mimo síť výchovných zařízení, je samozřejmostí, pokud nenastanou zvláštní okolnosti nebo si to rodiče nevyžádají, nevstupovat jako instituce do vztahů směrem ke škole.

Po ukončení povinné školní docházky má dítě umístěné v našem zařízení několik možností:

Zrušení (popř. nenařízení) ÚV

Ústavní výchova v tomto školním roce byla zrušena čtyřem dětem, jež ukončily povinnou školní docházku, vracejí se do rodiny a budou pokračovat studiem na OU.

Přechodné umístění mimo zařízení s výběrem učebního, popř. studijního oboru v místě bydliště

K této možnosti jsme v tomto školním roce nepřistoupili. Je pravda, že jsme na základě případové konference umožnili prodloužení ÚV u hochy, studujícího druhým rokem na OU, sám však studium ukončil.

Prodloužení pobytu v našem zařízení se současným zařazením do učebního, popř. studijního oboru v blízkosti DDÚ (popř. internátní pobyt)

Vzhledem k tomu, že žádné z dětí nebylo z hlediska projevů chování dostatečně stabilizované a samostatné k dennímu dojíždění do školy nebo internátnímu pobytu při SŠ a vzhledem k předchozím negativním zkušenostem nebyl nikomu po ukončení PŠD pobyt v DDŠ do dalšího školního roku prodloužen.

Přemístění do VÚ (popř. DD) s přihlédnutím k vybranému učebnímu, popř. studijnímu oboru a k místu bydliště

Do VÚ jsme letos přemístili 9 chlapců a 1 dívku. U všech jsme zohledňovali především typ dalšího vzdělání a možnost osobního kontaktu s rodinou. Tři z těchto dětí byly přemístěny do DD.

Mimořádná dovolenka

Tuto formu pobytu mimo DDŠ jsme se rozhodli do příštího školního roku umožnit dvěma dětem. U dalších dvou čekáme na administrativní úkony s tím spojené.

Formy činnosti s dítětem

Dětem jsou v našem zařízení nabízeny poměrně pestré mimoškolní činnosti, které jim dávají možnost rozvíjet, častokrát teprve objevovat jejich nadání, nabízejí formy trávení volného času během dovolenek i pozdějšího trvalého pobytu mimo

zařízení. Vítám úbytek akcí, ve kterých jsou naše děti v rolích pasivních účastníků bez možnosti využití vlastní fantazie, dovedností, potenciálního nadání. Nově se v našem zařízení rozvinula práce s dětmi po muzikální stránce, čímž se doplnil výrazný nedostatek v komplexní činnosti s dětmi.

Naopak proběhlo víc akcí, skupinových i výběrových, jedno i vícedenních, které probíhají mimo zařízení, kde jsou děti pod více či méně skrytým dohledem pedagoga nucené postarat se o základní potřeby. I fyzicky náročnější aktivity outdoorového charakteru – cyklistika, náročnější turistika, vodáctví – jsou rozhodně přínosem k celkovému rozvoji dětí. Osvědčilo se rozšíření těchto aktivit v méně náročné podobě (např. jednodenní výlet, činnost směřovaná k určité dovednosti apod.) pro děti mladší a fyzicky slabé. Zdůrazňuji přítomnost dospělého, protože naše děti jednají podle dosavadních zkušeností a při přílišné volnosti sklouznou k osvědčeným praktikám, tedy momentálnímu uspokojení a požitku.

Během dlouhodobějších pobytů se předpokládá volnočasový program, ovšem vzhledem k existenci výchovných problémů se současným dodržáním základních režimových návyků. Trend vyšší fyzické zátěže, tím i zvyšování psychické odolnosti s sebou přináší příležitost upevňovat sebevědomí nejpřirozenější cestou – „já jsem to dokázal, překonal“. Při výběru dětí na akce zohledňujeme náplň a náročnost, abychom dostali co možná nejefektivnější míru zátěže.

V etopedické práci se osvědčily z hlediska monitorování dítěte, úrovně jeho vyspělosti, samostatnosti a zodpovědnosti a jeho zařazení v sociální skupině vícedenní pobyty mimo zařízení, kde se vytváří zcela odlišná skupina dětí z různých rodinných skupin. Jedná-li se o pobyty v přírodě nebo sportovně zaměřené, jsou zároveň zkouškou tělesné i duševní síly a vyspělosti. Výborně lze vypořádat spontánní interpersonální reakce, děti předem neznají projevy ostatních a jsou nuceny se v daném prostředí a situaci orientovat.

Dítě v rodinné skupině

Do života a atmosféry rodinných skupin se jasně odráží rodinné zázemí většiny dětí, jejich tendence upoutávat pozornost na sebe, zajistit si svoje pohodlí, upřednostňovat své nároky, zároveň ráda konstatuji, že se víc setkávám s přátelštějšími vztahy mezi dětmi (ne ve všeobecné rovině, spíše dvojice, popř. skupinky), děti mají tendenci se setkávat i mimo zařízení, v době víkendů a prázdnin v rámci dovolenek, setkávají se i vzájemně v rodinách. Rozdílné je ovšem seskupování při příjezdech z víkendů a prázdnin, kdy měly děti snahy využít poslední chvíli před příchodem do DDŠ a upoutávaly na sebe pozornost veřejnosti nevhodným chováním. Zpřísnili jsme proto podmínky návratu, situace se uklidnila.

Doporučuji ještě více začleňovat činnosti a akce, do kterých se aktivně a s nadějí na osobní úspěch zapojí i děti méně talentované i děti, které jsou ve vnitřní hierarchii na nižších postech. Alternativou, která tu chybí, jsou aktivity, které nastolí zdravou soutěživost podporující náležitost ke skupině. Atmosféra skupiny by tak byla schopná poskytnout i těm nejslabším dětem větší pocit jistoty, který teď hledají většinou u jednotlivých dospělých. Je pravda, že děti k nám přicházejí se stále větší nechuť k jakékoli činnosti vyžadující aktivitu, většina má zažitý vyhraněně pasivní způsob trávení volného času. Průvodní, asociální aktivity (alkohol, cigarety, noční

potulky apod.) jsou pro ně samozřejmostí a spontánně se diví, proč jim je dospělí zakazují, vyloučují.

Děti k nám přicházejí ze stále méně podnětného prostředí rodiny a postupně zjišťují, že náplň volného času je v DDS pestřejší, korigují-li své chování, nepocítují v takové míře ani vázanost ústavem, naopak mají větší prostor k vyjádření svých pocitů a názorů, větší svobodu v projevech a rozhodování. Paradoxně tak docházíme k nárůstu situací, kdy dítě zvolí raději víkendový nebo prázdninový pobyt v rámci DDS, protože doma nemá smysluplnou náplň volného času, často i napojení na původní závadové party ochabuje a dítě tím ztrácí i vrstevnické vazby.

Negativně se odráží, jak už jsem zmínila výše, nemožnost soustavnější práce s dětmi z důvodu navršení volného pohybu dětí mimo zařízení.

Pedagogická atmosféra

Přetrvávajícím problémem v našem zařízení je nejednotnost pedagogů v přístupu k výchovným pravidlům, vzájemné nerespektování práce druhého a odlišných metod, častá neochota vůči lidské dohodě, netolerance případného dílčího pochybení. Děti jsou velmi vnímavé, nesoulad mezi dospělými zneužívají, tuto atmosféru absorbují a přenášejí do svého chování, hůře přijímají dospělou autoritu všeobecně, jistotu mají jen v té své, tedy skupinovém vychovateli, popř. třídnímu učiteli. Pro další život je tento postoj sociální brzdou.

Nejdůležitějším momentem v práci etopeda v zařízení tohoto typu je úzká spolupráce s ostatními pedagogy, ve výchovném i vzdělávacím úseku. Každá intervence ze strany dítěte či dospělého je přínosem v náhledu na vztahy ve skupině, pravidelná rámcová hodnocení chování a jednání dítěte sjednocují a ucelují náhled na celkový vývoj a umožňují další směřování pedagogického vlivu na něj. Stejně tak se snažím i směrem k pedagogům přenášet zjištěné změny v rodinném prostředí, vztazích, atmosféře, postoje dětí vůči ostatním, jeho obavy, přání apod.

Shrnutí

Na základě zkušeností lze shrnout oblasti činnosti etopeda ve stávajících podmínkách do těchto bodů:

- činnosti vyplývající z povinností etopeda (vstupní rozhovor, zpracování osobní dokumentace, adaptační období, poutěkové rozhovory, posudky na děti pro soudy, OSPOD, PČR apod., výstupní zprávy)
- individuální práce s dětmi směrem k rodině (monitorování vztahů s rodinou, cílená komunikace, kontakty, pokud možno i osobní, zainteresování rodiny na výchovné práci, úzká spolupráce s pracovníky OSPOD)
- individuální práce s dětmi v rámci plánu rozvoje dítěte (adaptace ve skupině a ve škole, vztahy mezi dětmi a k dospělým, úroveň zvládnutí režimového systému)
- spolupráce s výchovným poradcem, rodinou, OSPOD v problematice umístění po ukončení povinné školní docházky

- monitorování chování dítěte umístěného mimo zařízení, pravidelná setkání s rodiči, kontakt se školou a OSPOD
- malá komunitní sezení (rodinná skupina, třída + ped. prac.)
- jedno i vícedenní akce pro děti, které nemají možnost odjíždět na dovolenky mimo zařízení

6. Kontroly a inspekce

(Zápisy kontrol jsou uloženy v archivu ředitele)

VZP - kontrola plateb pojistného - listopad 2016
ČŠI - veřejnosprávní kontrola - leden 2017
Státní zást. OS Česká Lípa – pravidelné kontroly - listopad 2016, duben 2017

Vnitřní kontroly DDŠ probíhaly dle aktuálního plánu kontrol a hospitací.

7. Závěrečné hodnocení

Pedagogická práce v dětském domově se školou patří k těžko měřitelným činnostem, kde pozitivní odezvy od okolí nejsou úplně na denním pořádku. Stresující situace je tak obzvláště důležité kompenzovat klidným přístupem, rozvahou, lidskostí a snahou o vytvoření nekonfliktní atmosféry. Na vytvoření příznivého klimatu se musí bezpodmínečně podílet všichni zaměstnanci dětského domova. Bohužel přetrvává negativistická mediální kampaň namířená paušálně proti ústavní výchově. Současná praxe je bohužel ale taková, že jsme za uplynulé období odmítali z kapacitních důvodů desítky žádostí na umístění dětí z „terénu“ a nemohli tak vyhovět mnohdy zoufalým prosbám zaměstnanců OSPOD v Libereckém a Ústeckém kraji.

K základním výchovně-edukačním cílům DDŠ patří základní vzdělávání dětí, vedení k respektování autorit a pravidel, podpora zdravých návyků chování, smysluplné trávení volného času a postupná resocializace se snahou znovunavázání vztahových příbuzenských a rodinných vazeb. Mezi výchovné pilíře DDŠ Hamr na Jezeře nadále patří sportovní aktivity, důkazem toho jsou obhájená přední místa v celorepublikových sportovních olympiádách. Dále mezi prioritní činnosti patří pobyty v přírodě se snahou vedení dětí k samostatnosti, v pozadí nezůstávají činnosti v oblastech hudební, dramatické a výtvarné. Vzdělávání i výchova se musí vždy

přizpůsobovat aktuální klientele s přihlédnutím zdravotního a duševního stavu dětí při respektování velké škály handicapů.

V přístupu vedení a práce s pracovním kolektivem je kladen důraz na udržování a podporu kolegiálních vazeb, pozitivního přístupu a pracovní atmosféry. Stále jsme odhodláni vynakládat maximálně možné úsilí v náhradní rodinné péči pro umístěné děti v DDŠ Hamr na Jezeře.

Z pohledu investičních potřeb DDŠ se zpracovávají podklady pro podání investičního záměru k rekonstrukci jednoho z internátů (č.p.77), přístavby venkovního altánu u ZŠ a taktéž probíhá centralizovaná zakázka na nákup vícemístného vozidla. Z vlastních finančních zdrojů je v příštím roce plánováno dílčí dovybavení kuchyně a nákup průmyslové sušičky. Pokračuje nadále velmi dobrá spolupráce s nadačními fondy, neziskovými organizacemi a sponzory (Nadace Terezy Maxové, firma Activa, MSDU odborových svazů a další).

Výroční zpráva byla schválena v říjnu 2017 Školskou radou ZŠ Hamr na Jezeře. Další informace, včetně fotodokumentace lze vyhledat na webových stránkách DDŠ.